

**Opolnomočenje učiteljic in učiteljev za
spoprijemanje s kariernimi izzivi preko
podpore socialnim in čustvenim
kompetencam ter zavedanja raznolikosti:**

**Priporočila projekta Roka v roki: opolnomočenje
učiteljic in učiteljev za politiko in prakso**

Opolnomočenje učiteljic in učiteljev za spoprijemanje s kariernimi izzivi preko podpore socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti:

**Priporočila projekta Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in
učiteljev za politiko in prakso**

Urška Štremfel, Ana Kozina, Tina Vršnik Perše, Iva Odak, Ivana Pikić Jugović, Lisa Paleczek, Valerie Fredericks, Nina Roczen,
Mojca Rožman, Nina Eliasson, Helene Dahlström, Gina Tomé, Margarida Gaspar de Matos, Hrvoje Bakić, Aleš Ojsteršek,
Iva Perković

Januar 2024

Podatki o projektu

Naslov: Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev v Evropi za spoprijemanje s kariernimi izzivi preko podpore socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti

Financiranje: Evropska komisija, Evropska izvajalska agencija za izobraževanje in kulturo Erasmus+, ključni ukrep 3, eksperimentiranje na področju politike

Trajanje: 1. 3. 2021–28. 2. 2024

Vodja: dr. Ana Kozina (ana.kozina@pei.si)
Pedagoški inštitut, Slovenija

Partnerji: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, Slovenija
Ministrstvo za znanost in izobraževanje, Hrvaška
Odbor za izobraževanje Štajerske, Avstrija
DIPF | Inštitut za raziskave in informacije v izobraževanju Leibniz, Nemčija
Inštitut za družboslovne raziskave v Zagrebu, Hrvaška
Univerza v Gradcu, Avstrija
Univerza na srednjem Švedskem, Švedska
Univerza v Lizboni, Portugalska
Univerza v Aarhusu, Danska
NEPC | Mreža centrov izobraževalnih politik

Spletna stran: <https://handinhand.si/sl/>

Facebook: <https://www.facebook.com/HANDinHAND.si>

UVOD

0 projektu

Opredelitev tematike

Evropska unija (EU) in njene države članice se soočajo z več izzivi, povezanimi z učiteljskim poklicem. Ti med drugim vključujejo pomanjkanje učiteljic in učiteljev zaradi upokojevanja, visoko stopnjo osipa v tem poklicu in pomanjkanje vpisa v začetno izobraževanje učiteljic in učiteljev. Učiteljice in učitelji, ki ostanejo v poklicu, se soočajo z vedno večjimi delovnimi obremenitvami in doživljajo visoko stopnjo stresa, povezanega z delom. Poleg tega poročajo, da niso bili opolnomočeni za spoprijemanje s sodobnimi raznolikimi razredi in/ali z večjimi delovnimi obremenitvami.

Namen in cilji projekta

Projekt *Opolnomočenje učiteljic in učiteljev v Evropi za spoprijemanje s kariernimi izzivi preko podpore socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti (Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev)* je osredinjen na učiteljice in učitelje tako, da jih podpira pri razvoju socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti, da bi bili opolnomočeni za kompleksno vsakdanje delo v čedalje bolj raznolikih razredih in za fleksibilno spoprijemanje z izzivi. V središče postavlja dobrobit učiteljic in učiteljev, saj poudarja, kako razvoj socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti podpira učitelje in učiteljice, da hkrati poskrbijo zase in hkrati tudi sodelujejo drug z drugim. Projekt z inovativnim povezovanjem zavedanja raznolikosti s socialnimi in čustvenimi kompetencami omogoča razvoj kompetenc za spoprijemanje z izzivi poučevanja v raznolikih družbah in tako preprečuje, da bi učiteljice in učitelji prehitro opustili poklic, jih pripravi za spremljanje in načrtovanje kariernih poti ter podpira dobrobit tako učiteljic in učiteljev kot tudi učenk in učencev.

Dejavnosti

Za dosego ciljev smo si v okviru projekta zastavili več nalog, med katerimi je šest ključnih, predstavljenih v nadaljevanju.

- **Opredelitev temeljnih kompetenc**, ki obsegajo socialne in čustvene kompetence (samozavedanje, samournavanje, socialno zavedanje, odnosne spretnosti in odgovorno odločanje) ter tudi zavedanje raznolikosti. Temeljne kompetence so bile v programu za podporo socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanju raznolikosti učiteljic in učiteljev razvite z orodji čuječnosti, empatične radovednosti in refleksije.
- **Razvoj sistema Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev.** Gre za nabor inovativnih dejavnosti, ki z izvedbo programa za podporo socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti učiteljic in učiteljev ter s supervizijo, spremljanjem in podporo sestavlja sistem *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev*.
- **Usposabljanje trenerk in trenerjev.** Pozornost je bila posebej namenjena usposabljanju trenerk in trenerjev, izvajalk in izvajalcev programa *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* v različnih nacionalnih okoljih. Pred izvedbo programa v sodelujočih državah (v Avstriji, na Hrvaškem, Portugalskem, v Sloveniji in na Švedskem) so vse trenerke in vsi trenerji sodelovali v usposabljanju trenerk in trenerjev (štirje dnevi so bili namenjeni socialnim in čustvenim

kompetencam, dva dneva pa zavedanju raznolikosti) ter spletnem tečaju čuječnosti (osem tednov). Med izvedbo programa je bila trenerkam in trenerjem zagotovljena supervizija.

- **Poskusna uvedba sistema Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev.** Sistem *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* je bil poskusno uveden v petih sodelujočih državah. Daljši program (šest celodnevni srečanj v živo in pet dvehurnih srečanj na daljavo) je bil uveden za učiteljice in učitelje, krajši (dve celodnevni srečanja v živo in eno dvehurno srečanje na daljavo) pa za ravnateljice in ravnatelje in druge strokovne delavke in delavce šol.
- **Sumativna in formativna evalvacija.** Rezultati programa so bili v vsaki sodelujoči državi ovrednoteni s sumativnimi in formativnimi evalvacijskimi postopki z vključitvijo eksperimentalnih in kontrolnih skupin.
- **Oblikovanje priporočil za politiko in prakso.** Priporočila so predstavljena v tem dokumentu, z namenom izpostavitve pomena sistemske podpore socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovemu zavedanju raznolikosti in z namenom opredelitve področij, na katerih je tovrstna podpora posebej nujna.

0 priporočilih projekta Roka v roki: Opolnomočenje učiteljic in učiteljev

Cilj projekta *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* kot javnopolitičnega eksperimenta je predstaviti v politiko usmerjene rezultate raziskav za boljše razumevanje individualnih, šolskih in sistemskih dejavnikov za podporo krepitvi socialnih in čustvenih kompetenc učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti kot ključnih za podporo in usmerjanje njihovih karier. Tako so podana priporočila na ravni EU in posameznih držav, ki podkrepljena z dokazi obravnavajo sodobne sistemske probleme učiteljskega poklica. Opredeljeni so tudi pogoji za nadgradnjo, prenos in posledično trajnost rezultatov projekta *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* na širšem področju socialnih in čustvenih kompetenc učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti in profesionalnega razvoja.

Priporočila so osnovana na pregledu zdajšnjih nacionalnih (javno)političnih okvirov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljev ter njihovem zavedanju raznolikosti v sodelujočih državah, pregledu rezultatov evalvacije sistema *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* in ugotovitvah s sestankov deležnic in deležnikov iz sodelujočih držav (Kozina, 2024; Štremfel, 2024).

Priporočila v tem dokumentu so predstavljena v dveh delih. V prvem so podana splošna priporočila, za katera menimo, da so najpomembnejša za nadaljnji razvoj politik in praks na tem področju v EU in posameznih državah. Ker so številna priporočila tesno prepletena, jih je treba obravnavati celostno. Vrstni red, po katerem so navedena, ne določa prednostnih priporočil, vendar ga je za doseg celostnega potenciala priporočil mogoče pojmovati kot smiselno usmeritev pri izvajanju ukrepov za razvoj socialnih in čustvenih kompetenc učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti. Priporočila za EU in nacionalne izobraževalne politike in prakse so naslednja:

1. Vključenost vsebin za podporo socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti v profesionalni razvoj učiteljic in učiteljev
2. Razvoj in izvajanje programov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti
3. Upoštevanje vloge delovnih pogojev za dobrobit učiteljic in učiteljev
4. Izboljšanje profesionalnega statusa učiteljic in učiteljev v družbi
5. Izpopolnitev (javno)političnega okvira za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti

V drugem delu so predstavljena konkretna priporočila, za katera menimo, da bi jih bilo treba skupaj s splošnimi priporočili iz prvega dela še posebej upoštevati pri oblikovanju nacionalnega načrta za uvedbo sistemske podpore razvoja socialnih in čustvenih kompetenc učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti v Sloveniji. Priporočila za oblikovanje nacionalnih načrtov v drugih sodelujočih državah (v Avstriji, na Hrvaškem, Portugalskem in na Švedskem) so predstavljena v priporočilih, pripravljenih v angleškem jeziku in nacionalnih jezikih sodelujočih držav. Ta priporočila so dostopna na spletni strani projekta.

A large, stylized graphic of a hand in shades of gray, with white outlines, positioned on the left side of the page. The hand is open, with fingers slightly spread. The background is white, with blue horizontal bars at the top and bottom.

Priporočila za EU in nacionalne izobraževalne politike in prakse

1. Vključenost vsebin za podporo socialnim in čustvenim kompetencam in zavedanja raznolikosti v profesionalni razvoj učiteljic in učiteljev

Ključne ugotovitve in rezultati

Analiza (javno)političnega okvira sodelujočih držav izkazuje trenutno pomanjkanje sistemske podpore socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti učiteljev in učiteljic in drugih strokovnih delavk in delavcev v šoli tako med začetnim kot tudi med nadaljnjim profesionalnim razvojem. Za obravnavo sodobnih izzivov poučevanja so ključni programi, osredinjeni na socialne in čustvene kompetence učiteljic in učiteljev ter njihovo zavedanje raznolikosti. V državah EU so bili dozdajšnji programi v veliki meri osredinjeni na podporo socialnim in čustvenim kompetencam učenk in učencev ter njihovemu zavedanju raznolikosti, ne pa na tovrstne kompetence učiteljic in učiteljev, ki so ključne tako za učiteljice in učitelje same kot za učenke in učence. Učiteljice in učitelji iz sodelujočih držav so posebej izpostavili pomanjkanje priložnosti za razvoj socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti med začetnim izobraževanjem (Štremfel, 2024).

Priporočila

1.1 Začetni profesionalni razvoj

1.1.1 *Integracija socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti v obstoječe predmete in uvedba dodatnih predmetov.* Univerzalnost socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti pomeni, da jih je mogoče usvajati pri različnih predmetih, vendar za celostno obravnavo te tematike dodano vrednost predstavljajo tudi dodatni predmeti.

1.1.2 *Osredinjenost na socialne in čustvene kompetence univerzitetnih profesorice in profesorjev* ter njihovo zavedanje raznolikosti kot vzor za podporo tovrstnim kompetencam njihovih študentk in študentov – bodočih učiteljic in učiteljev.

1.1.3 *Zagotovitev, da vsaka učiteljica in vsak učitelj pridobi vsaj minimalno izobrazbo na tem področju.* To bi lahko bilo izpolnjeno z dodajanjem socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti na seznam kompetenc diplomantov (bodočih učiteljic in učiteljev) in med kriterije za akreditacijo študijskih programov in/ali s tem, da vsaka bodoča učiteljica in bodoči učitelj pridobi določene kreditne točke na področju razvoja socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti.

1.2 Nadaljnji profesionalni razvoj

1.2.1 *Podpora socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanju raznolikosti naj bo vključena v nadaljnji profesionalni razvoj z dodeljenimi urami za tovrstno izpopolnjevanje, ki naj bo med delovnim časom in plačano.* Sistemska ureditev nadaljnjega profesionalnega razvoja pomembno vpliva na to, kako pripravljeni in motivirani so učiteljice in učitelji za udeležbo v programih nadaljnjega strokovnega izpopolnjevanja.

- 1.2.2** *Načrtovanje dolgoročnih programov nadaljnega profesionalnega razvoja* z oblikovanjem učech se profesionalnih skupnosti in omogočanjem spodbudnega šolskega okolja. Ključno je sodelovanje ravnateljic in ravnateljev.
- 1.2.3** *Uvedba supervizije kot systemskega ukrepa in ustaljene prakse.* Da bi se socialne in čustvene kompetence ter zavedanje raznolikosti lahko razvili v celoti, je nujna stalna, dolgoročna strokovna podpora udeleženkam in udeležencem tovrstnih programov v obliki supervizije.
- 1.2.4** *Nudenje podpore, prilagojene učiteljicam začetnicam in učiteljem začetnikom,* še posebej v prvem letu zaposlitve, na področjih uravnavanja stresa, krepitve skrbi zase in podpore socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti, da se bodo lahko spoprijeli z različnimi izzivi v vsakdanjem poklicnem življenju.
- 1.2.5** *Določitev kompetenčnega okvira učiteljic in učiteljev* z opredelitvijo kompetenc, ki naj bi jih učiteljice in učitelji razvili. Za začetek bi lahko bilo za vsako učiteljico in vsakega učitelja obvezno določeno število opravljenih ur nadaljnega profesionalnega razvoja na področju socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti.
- 1.2.6** *Pomembno je, da so programi za podporo socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti obvezni in na voljo novim zaposlenim brez ustrezne poklicne usposobljenosti.* Treba je zagotoviti, da trenutno veljavni ukrepi politik za odpravo pomanjkanja učiteljic in učiteljev v Evropi ne zaobidejo pomena socialnih in čustvenih kompetenc zaposlenih v izobraževanju ter njihovega zavedanja raznolikosti.

2. Razvoj in izvajanje programov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti

Ključne ugotovitve in rezultati

Ugotovitve iz formativne in sumativne evalvacije sistema *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* nakazujejo več pozitivnih rezultatov, med drugim izboljšanje socialnih in čustvenih kompetenc učiteljev in učiteljic ter njihovega zavedanja raznolikosti, njihovo pozitivno oceno sistema in opaženih učinkov na različnih področjih osebnega in profesionalnega življenja. Zato lahko sistem *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* ocenimo kot učinkovit. Učinki so kompleksni, se v posameznih državah razlikujejo, ter so odvisni od preučevanih konceptov. Na podlagi ugotovitev je bilo prepoznanih več prednosti, ki jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju in izvedbi programov/sistemov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovem zavedanju raznolikosti (Kozina, 2024; Štremfel, 2024).

Priporočila

- 2.1 **Integracija socialnih in čustvenih kompetenc in kompetenc zavedanja raznolikosti** je ključna za opolnomočenje učiteljic in učiteljev za sodobne izzive poučevanja. Kompleksnost sodobnih izzivov zahteva okrepljene socialne in čustvene kompetence ter zavedanje raznolikosti. Z vključitvijo take kombinacije kompetenc se te lahko medsebojno krepijo in skupaj vodijo do pozitivnih rezultatov.
- 2.2 **Prilagodljivost vsebin.** Pomembno je, da programi socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti ohranijo ključne sestavine oblikovanega programa (s poudarkom na temeljnih kompetencah in dejavnostih) in se hkrati prilagodijo potrebam posameznih držav, šol ali udeleženk in udeležencev. Prilagoditev se lahko nanaša tudi na različne karierne faze udeleženk in udeležencev (začetnice in začetniki ali izkušene udeleženke in izkušeni udeleženci).
- 2.3 **Trajanje programa.** Program *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev* je bil izveden v daljši različici (šest srečanj čez šolsko leto) in v krajši različici (dve srečanja čez šolsko leto), kar izkazuje možnost časovno fleksibilne izvedbe. Kljub temu udeleženke in udeleženci dajejo prednost daljši različici, ki se je v primerjavi s krajšo izkazala tudi kot bolj učinkovita.
- 2.4 **Dolgoročna podpora učiteljic in učiteljev po izvedbah programov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanju raznolikosti s supervizijo** bi okrepila dolgoročno učinkovitost programov. Izboljšala bi tudi kakovost uresničitve ključnih sestavin programa v vsakdanji praksi učiteljic in učiteljev.
- 2.5 **Izvedba programa v živo.** Izvedba programa v živo, vendar na izbrani lokaciji izven šole, omogoča dejavnejšo udeležbo in sodelovanje med učiteljicami in učitelji ter jih spodbuja k interakciji in izmenjavi izkušenj. Omogoča tudi oddaljitev od vsakdanjega profesionalnega življenja in posledično usmerjanje pozornosti na podporo lastnim socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanju raznolikosti.

- 2.6 Celostni pristop na ravni šole.** Ker so socialne in čustvene kompetence ter zavedanje raznolikosti tesno povezani s pozitivno šolsko klimo, je bolj učinkovito, če so v program za razvoj teh kompetenc vključeni celotni šolski kolektivi. Sodelovanje vodstva šol je pomembno za zagotavljanje zavzetosti sodelujočih, trajnosti in pozitivnih učinkov programa. To vključuje spremembo šolske kulture v smeri večjega poudarjanja tvornega sodelovanja in pozitivnih medsebojnih odnosov. Omogoča pa tudi prilagoditev programa za posamezno šolo.
- 2.7 Usposobljene izvajalke in usposobljeni izvajalci** z ustreznim strokovnim znanjem in izkušnjami so nujni za kakovostno izvedbo programa, saj morajo upoštevati potrebe udeleženk in udeležencev ter ustvarjati pozitivno in vključujoče okolje. Za uspešno opravljanje svoje vloge potrebujejo kakovostno začetno usposabljanje in tudi stalno strokovno podporo med izvajanjem programa. Ključno je usposabljanje, med katerim so pozorni na lastne socialne in čustvene kompetence ter zavedanje raznolikosti.
- 2.8 Majhne skupine** (od 15 do 25 udeležencev) so primernejše za izvedbo, saj pridobivanje socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti zahteva vključenost v interaktivne vaje. Manjše število udeleženk in udeležencev omogoča dejavno vključitev vseh udeleženk in udeležencev.
- 2.9 Skrbno načrtovanje evalvacije z več metodami.** Priporočeno je spremljanje in ocena učinkovitosti programov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam ter zavedanja raznolikosti s kombinacijo več kvalitativnih in kvantitativnih metod ter eksperimentalnih in na udeležence osredotočenih postopkov, ki vključujejo elemente sumativne in formativne evalvacije.

3. Upoštevanje vloge delovnih pogojev za dobrobit učiteljic in učiteljev

Ključne ugotovitve in rezultati

Učiteljice in učitelji v državah, sodelujočih v projektu Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev, poročajo o stresu na delovnem mestu, ki ga povzročajo obseg administrativnih nalog, pomanjkanje kadra in podpore zunanjih strokovnih organizacij, zahtevno vedenje učenk in učencev, pogoste spremembe nacionalnih politik in predpisov ter v nekaterih primerih tudi pomanjkanje veščin in usposobljenosti (Evropska komisija, 2023; OECD, 2019a, b). V dveh sodelujočih državah so učiteljice in učitelji nezadovoljstvo z delovnimi pogoji izrazili tudi s stavkanjem (na Hrvaškem leta 2019 in na Portugalskem leta 2023).

Priporočila

- 3.1 ***Posvečanje pozornosti dobrobiti učiteljic in učiteljev s sistematičnim spremljanjem njihovih potreb na tem področju.***
- 3.2 ***Podpora ravnateljicam in ravnateljem pri prepoznavanju pomena socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti v šolskem okolju in pri razvoju njihovih tovrstnih kompetenc,*** saj je to pomemben dejavnik, ki vpliva na pozitivno šolsko klimo.
- 3.3 ***Ustanovitev podporne službe, s katero se lahko učiteljice in učitelji v varnem okolju pogovorijo o osebnih in profesionalnih izzivih, s katerimi se soočajo.*** To je možno doseči z ustanovitvijo šolskih ali pa zunajšolskih podpornih služb.
- 3.4 ***Zagotavljanje najvišjega možnega števila delovnih mest za nedoločen čas.*** Pogodbe o delu za določen čas zmanjšujejo privlačnost učiteljskega poklica in povečujejo raven stresa. Prepogoste menjave učiteljskega kadra lahko neugodno vplivajo tudi na šolsko klimo in dobrobit učenk in učencev, saj je oboje v veliki meri odvisno od stabilnih in spodbudnih odnosov z učiteljicami in učitelji.
- 3.5 ***Vzpostavitev nacionalnih okvirov kariernega razvoja učiteljev,*** ki bi omogočali spodbudno karierno napredovanje učiteljic in učiteljev ter prispevali k motivaciji in pripravljenosti učiteljic in učiteljev, da ostanejo v tem poklicu.
- 3.6 ***Uvedba fleksibilnih kariernih poti,*** ki bi učiteljicam in učiteljem omogočale začasno opravljanje drugih nalog v izobraževalnem sistemu (na primer v lokalnih in državnih ustanovah ali med v prakso naravnanim raziskovanjem).
- 3.7 ***Ozaveščanje učiteljic in učiteljev o pomenu opozarjanja na neugodne delovne pogoje na politični in družbeni ravni.***

4. Izboljšanje profesionalnega statusa učiteljic in učiteljev v družbi

Ključne ugotovitve in rezultati

Cenjenost in integriteta sta eksistencialni potrebi ljudi (Juul in Jensen, 2005, 2017 v Kozina, 2024). Učiteljice in učitelji so prvi v stiku z mnogimi družbenimi izzivi, ko se ti izrazijo v razredu kot mikrookolju, ki odraža stanje širše družbe, hkrati pa so ključni akterji, saj so zdajšnji razredi družba prihodnosti (Mattson, 2019 v Kozina, 2024). Vendar podatki mednarodne raziskave učenja in poučevanja TALIS (OECD, 2019a, b) kažejo, da večina učiteljic in učiteljev v državah, sodelujočih v projektu *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev*, ne čuti, da jih družba ceni. To lahko, ob že sicer stresnih delovnih pogojih, prispeva k izgorelosti in nizki stopnji dobrobiti učiteljic in učiteljev. Socialne in čustvene kompetence ter zavedanje raznolikosti lahko prispevajo k spoprijemanju s temi izzivi, vendar so nujne sistemske družbene spremembe, da bi učiteljski poklic postal bolj cenjen.

Priporočila

- 4.1 *Pritegnitev študentk in študentov k vpisu v univerzitetne pedagoške študijske programe.*** Sistematični ukrepi izobraževalne politike (npr. štipendije ali druge ugodnosti) so nujni za pridobitev najboljših kandidatk in kandidatov za učiteljski poklic.
- 4.2 *Povečanje števila vpisnih mest v univerzitetnih pedagoških študijskih programih ter sistemsko financiranje povečanega števila vpisnih mest.*** Na podlagi napovedi o pomanjkanju učiteljic in učiteljev v EU v prihodnjih letih je upravičeno pričakovanje, da prostih delovnih mest ne bo mogoče zapolniti z zdajšnjim številom študentk in študentov univerzitetnih pedagoških študijskih programov.
- 4.3 *Izvedba javnih kampanj za promocijo učiteljskega poklica.*** Izpostaviti je treba posamezne učiteljice oziroma posamezne učitelje in njihovo vlogo v življenju učenk in učencev kot navdih (mladim) državljanekam in državljanom, da bodo cenili učiteljski poklic in se zanj odločili tudi sami.
- 4.4 *Podeljevanje nagrad učiteljicam in učiteljem na evropski, nacionalni in lokalni ravni.*** Posameznim učiteljicam in učiteljem bi bilo treba odkrito priznati dosežke, kar bi izboljšalo tudi družbeno dožemanje poklica in prepoznavanje vrednosti njihovega dela ter spodbudilo druge učiteljice in učitelje, da ostanejo v tem poklicu.
- 4.5 *Ozaveščanje staršev o njihovih pravicah in dolžnostih ter mejah njihovega vključevanja v izobraževalni proces.*** Učiteljice in učitelji danes poročajo, da je komunikacija s starši pomemben dejavnik njihovega stresa, povezanega z delom. Pomembno je vzpostaviti ustrezna razmerja odgovornosti in pristojnosti med izobraževalnimi ustanovami in starši glede doseganja učnih in vzgojnih ciljev učenk in učencev.
- 4.6 *Spodbujanje medijskega poročanja o vlogi učiteljic in učiteljev in znanja v družbi.*** Pogostejše in spodbudnejše medijsko poročanje o tematikah vzgoje in izobraževanja lahko pripomore k večji ozaveščenosti javnosti o pomembni vlogi učiteljic in učiteljev in izobraževanja v družbi.

5. Izpopolnitev (javno)političnega okvira za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti

Ključne ugotovitve in rezultati

Pregled politik držav, sodelujočih v projektu *Roka v roki: opolnomočenje učiteljic in učiteljev*, kaže, da razvoj socialnih in čustvenih kompetenc učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti ni najbolje sistemsko podprt z jasnimi političnimi cilji, začetnim in nadaljnjim strokovnim razvojem, ugodnimi delovnimi pogoji, s sistematičnim spremljanjem in podporo raziskav, ki usmerjajo politiko na tem področju. Za številne od teh ukrepov, za katere smo priporočila predstavili že v prejšnjih točkah, je nujna velika (javno)politična podpora (Štremfel, 2024).

Priporočila

- 5.1 ***Izobraževanje mora postati prednostna politična naloga***, s čimer bi se vsem deležnicam in deležnikom sporočilo, da je izobraževanje pomembno, in jih združilo pod skupnim prizadevanjem za kakovostno izobraževanje, ki je predpogoj za boljšo prihodnost družbe.
- 5.2 ***Oblikovanje jasnih evropskih in nacionalnih okvirov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovem zavedanju raznolikosti.***
- 5.3 ***Opredelitev jasnih (javno)političnih ciljev, povezanih s socialnimi in čustvenimi kompetencami učiteljic in učiteljev ter z njihovim zavedanjem raznolikosti.***
- 5.4 ***Prepoznanost socialnih in čustvenih kompetenc učiteljic in učiteljev in njihovega zavedanja raznolikosti kot pomembne dimenzije kakovosti izobraževanja.*** Socialne in čustvene vidike dimenzije izobraževanja je pomembno prepoznati kot pomembno dimenzijo kakovosti izobraževanja. Ta je bila doslej večinoma osredinjena na spoznavne rezultate izobraževanja.
- 5.5 ***Omogočanje učiteljicam in učiteljem, da prispevajo k oblikovanju izobraževalnih politik*** na vseh ravneh (šolski, lokalni, regionalni, nacionalni, evropski).
- 5.6 ***Sistematično vključevanje socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti v letne delovne načrte šol*** bi na tem področju izboljšalo celostni pristop na ravni šole.
- 5.7 ***Podpora rednemu sistematičnemu spremljanju potreb učiteljic in učiteljev na področju zagotavljanja njihove dobrobiti.***
- 5.8 ***Podpora znanstvenim raziskavam na tem področju*** za namen razvoja z dokazi podkrepljenih (javno)političnih ukrepov za podporo socialnim in čustvenim kompetencam učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti in zagotavljanje dobrobiti učiteljic in učiteljev.

A large, stylized graphic of a hand with fingers spread, rendered in a light gray color. The hand is positioned on the left side of the page, with the fingers pointing towards the right. The graphic is composed of thick, rounded lines for the fingers and a network of white lines for the palm and wrist area. The background is white, and there are blue horizontal bars at the top and bottom of the page.

Priporočila za nacionalni izvedbeni načrt: Slovenija

Trenutno stanje

V *Pregledu izobraževanja in usposabljanja* (Evropska komisija, 2023) je izpostavljeno, da se slovenski izobraževalni sistem, med drugimi, sooča predvsem z naslednjimi izzivi učiteljskega poklica:

- Podatki Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje nakazujejo izzive pri zaposlovanju usposobljenih učiteljic in učiteljev, vendar za zdaj še ni celovitega skupnega nabora podatkov o pomanjkanju učiteljic in učiteljev.
- V raziskavi TALIS (OECD, 2019b) je nekoliko več kot 25 odstotkov slovenskih učiteljic in učiteljev poročalo o želji po opustitvi učiteljskega poklica v naslednjih petih letih, kar je več od povprečja držav OECD. Slovenija je med prvimi petimi državami, v katerih je za učiteljice in učitelje, ki poročajo o doživljanju stresa med delom, verjetnost opustitve učiteljskega poklica v naslednjih petih letih veliko večja. Le majhen delež učiteljic in učiteljev pa meni, da družba ceni njihovo delo.
- Mednarodne raziskave znanja (npr. Program mednarodne primerjave dosežkov učencev (PISA) ugotavljajo nespodbudne odnose učiteljic in učiteljev z učenkami in učenci ter diskriminatorno vedenje učiteljic in učiteljev (npr. Šterman Ivančič, 2020, 2023).

Priporočila

- Da bi bodoče strokovne delavke in strokovni delavci v izobraževanju lahko pridobili nove kompetence, vključno z digitalnimi in s kompetencami na področju trajnostnega razvoja, *Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje* načrtuje predlog za prenovljene pedagoške študijske programe, ki bodo preizkušeni in evalvirani v vsaj 92 pilotnih projektih. S tem se odpira izvrstna priložnost za vključitev razvoja socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti v eksperiment.
- Poleg digitalnih spretnosti in kompetenc za trajnostni razvoj naj *Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje* v okviru *Načrta za okrepanje in odpornost* razmisli o možnostih za podporo usposabljanja večjega obsega na področju varnega in spodbudnega šolskega okolja, katerega pomemben del so socialne in čustvene kompetence učiteljic in učiteljev ter njihovo zavedanje raznolikosti.
- Uvesti je treba visokokakovostne, dolgoročne in empirično preizkušene programe nadaljnega profesionalnega razvoja, namenjene razvoju socialnih in čustvenih kompetenc učiteljic in učiteljev ter njihovega zavedanja raznolikosti. V zvezi s tem je treba zagotoviti vrednotenje obstoječih programov (npr. Katalog programov nadaljnega izobraževanja in usposabljanja).
- Večji delež učnega načrta je treba nameniti dejavnostim za razvoj socialnih in čustvenih kompetenc učenk in učencev ter njihovega zavedanja raznolikosti, posebej pa je treba podpirati razvoj tovrstnih kompetenc učiteljic in učiteljev.
- Prehod iz študijskega v delovno okolje ter mentorstvo in spremljanje mladih učiteljic in učiteljev, ki začenjajo kariero, bi bilo treba bolje podpirati tudi z vidika razvoja socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti.

- V novem okviru za prepoznavanje in zagotavljanje kakovosti izobraževanja je treba upoštevati dobrobit učiteljic in učiteljev, njihove socialne in čustvene kompetence ter zavedanje raznolikosti kot pokazatelje kakovostnega izobraževanja.
- Krepani je treba celostni pristop na ravni šole in pozitivno šolsko klimo, in sicer:
 - s podporo celotnega šolskega kolektiva, tudi ravnateljic in ravnateljev, pri razvoju socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti;
 - z razmislekom o priložnostih za smiselno vključitev socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti v letne delovne načrte in vzgojno-izobraževalne načrte šol;
 - z razbremenitvijo šolskih svetovalnih služb pri opravljanju administrativnih nalog, da bi lahko v celoti uporabili svoje kompetence za podporo učiteljic in učiteljev na področju poklicnega stresa, dobrobiti in razvoja socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti.

Reference

- Evropska komisija (2023). *Pregled izobraževanja in usposabljanja 2023. Slovenija*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b66c482f-8cdb-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/language-sl>
- Kozina, A. (ur.) (2024, v pripravi). *Empowering Teachers Across Europe to Deal with Social, Emotional and Diversity Related Challenges. Volume 1: Experimentation Perspectives*. Waxmann Verlag.
- OECD (2019a). *TALIS 2018 results (Volume I): Teachers and school leaders as lifelong learners*. OECD Publishing.
- OECD (2019b). *TALIS 2018 results (Volume II): Teachers and School Leaders as Valued Professionals*. OECD Publishing.
- Šterman Ivančič, K. (2023). *Program mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenk PISA 2022. Nacionalno poročilo s primeri nalog iz matematike*. https://www.pei.si/wp-content/uploads/2023/12/Porocilo_PISA22_FINAL.pdf
- Šterman Ivančič, K. (2020). *Program mednarodne primerjave dosežkov učencev in učenk. Globalne kompetence učencev in učenk v raziskavi PISA 2018*. https://www.pei.si/wp-content/uploads/2020/12/Globalne-kompetence_2020.pdf
- Štremfel, U. (ur.) (2024, v pripravi). *Empowering Teachers Across Europe to Deal with Social, Emotional and Diversity Related Challenges. Volume 2: Policy Perspectives*. Waxmann Verlag.

Podrobnejši vpogledi v rezultate projekta

Gøtzsche, K. (2022). *ROKA v ROKI: Opolnomočenje učiteljic in učiteljev. Program podpore socialnih in čustvenih kompetenc ter zavedanja raznolikosti pri učiteljih_cah in drugih šolskih delavcih_kah.*

https://handinhand.si/documents/21/Hand_in_Hand_Program_Sl.pdf

Kozina, A. (ur.) (2024, v pripravi). *Empowering Teachers Across Europe to Deal with Social, Emotional and Diversity Related Challenges. Volume 1: Experimentation Perspectives.* Waxmann Verlag.

Štremfel, U. (ur.) (2024, v pripravi). *Empowering Teachers Across Europe to Deal with Social, Emotional and Diversity Related Challenges. Volume 2: Policy Perspectives.* Waxmann Verlag.

... in drugi rezultati dostopni na [spletni strani projekta](#).

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+

Podpora Evropske komisije za pripravo te publikacije ne pomeni potrditve vsebine, ki izraža le mnenja avtorjev, in Komisija ne more biti odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje.

Spletna stran

Facebook

